

50 éves a jászkiséri Csete Balázs Honismereti Szakkör

A Csete Balázs Honismereti Szakkör 1970. március 15-én alakult, névadónk születésnapján, ekkortól indul az a honismereti tevékenység, ami a szülőföld iránti szeretetből, a történelmi múltból és gazdag hagyományainkból gyökerezik.

Győri János tanár úr, a szakkör szervezője 50 éve kezdte meg az alapító tagokkal a nemes munkát, s János Bácsi mint már a szakkör vezetője mindig meghatározó egyénisége volt a honismereti munkának.

Alakuláskor 10 fő, míg napjainkban 50 fő tagjaink száma. Tagjaink éveinek száma 3565, átlagéletkorunk 71,3 év.

Foglalkozást tekintve: 44 fő nyugdíjas, 4 fő fizikai dolgozó, 1 fő egyéni vállalkozó és 1 fő háztartásbeli.

A szakkör vezetője az alakulástól kezdve 2001-ig (31 évig) Győri János történelem- népművelés szakos tanár volt. 2001-től napjainkig a szakkör vezetője, elnöke Benedek József.

Tevékenységünket az eltelt 50 év alatt igyekeztünk és igyekszünk a névadó Csete Balázs néprajzkutató, helytörténész, rajztanár szellemében végezni. Munkánkat kezdetben csak néprajzi tárgyak gyűjtése jellemezte. A tárgyak gyűjtését fokozatosan egészítette ki a

Az 50 év alatt elkészült 46 db írásos dokumentum megyei és országos honismereti, néprajzi, nyelvjárási pályázatokra, amelyeken megyei első, országos első, második, harmadik helyezést ér-

Benedek József szakkörvezető

Fotó: Balogh Ferenc

tünk el felnőtt szakköri és egyéni kategóriában. Sajnos ez a folyamat az elmúlt években mint szakköri, mint egyéni kategóriában megszakadt, de felnőtt egyéni kategóriában szakkörünk tagjai

Emlékezés a kiséri temetőben

Fotó Balogh Ferenc

helyi népszokások megfigyelése, azok írásos rögzítése. Írásos munkáink irányításában főleg a Dr. Bereczki Ibo-lyától, Dr. Selmeczi Kovács Attilától, a szolnoki Damjanich János Múzeum, a jászberényi Jász Múzeum és a Budapesti Néprajzi Múzeumtól kaptunk, és kapunk ma is segítséget.

tovább írják a pályamunkákat. Tagjai vagyunk a Jászok Egyesületének, a Jászági Honismereti Egyesületnek. Szüle Katalin tagja a Honismereti Szövetség Felügyelő Bizottságának, és elnöke Jászkisér Települési Értéktár Bizottságának. Tagjaink több civil szervezetben is tevékenykednek.

A tájház

1981-ben az akkori Nagyközségi Tanács a gyűjtött tárgyak és eszközök elhelyezésére a régi Bocskai úti óvoda épületében kialakította a Csete Balázs Helytörténeti kiállító termet. Szakkörünk tagsága az óvoda átalakítási munkáiban a termek berendezésben, tárgyak, eszközök elhelyezésében, megtisztításában, a takarításban oroszlánrészt vállalt. Az itt elhelyezett tárgyak száma akkor 1800 darab volt, ami napról napra gyarapodik, ma már meghaladja a 2000 darabot.

A megalakulásunk 25 évfordulójára kialakításra került egy öt helyiségből álló önálló parasztház, istálló, disznóól és egy 6x10 m-es szabadtéri fedett mezőgazdasági eszköztároló, egy gémeskút és egy galambdúc. Együttesen a Jászporta nevet kapta, átadása 1995. augusztus 13-án történt.

1996-ban, a Honfoglalás 1100 éves évfordulójára egy emlékparkot alakítottunk ki kopjafával. Elültettünk 11 platánfát, a hét honfoglaló törzs, Árpád fejedelem, Szent István, Szent László és IV. Béla királyunk emlékére.

1998-ban az Önkormányzat segítségével felújítottuk a Tájház épület-együttesét, 45 rózsatövet ültettünk az emlékparkba, és elkészült négy kopjafa Árpád fejedelem, Szent István, Szent László és IV. Béla király tiszteletére.

1999-ben elkészült a hét törzs kopjafája, és pilisjászfaluból kapott kövekből kialakítottuk a nagy, és benne a csonka, kis Magyarország térképét.

2001. augusztus 19-én a millenniumi év záró rendezvénye a Szent István napi ünnepség volt a Tájháznál, ahol átadtuk a borházat, a kovácsműhelyt, a raktárat és a szabadtéri kemenceét. Játszóházi foglalkozásokkal és a Tájház nyitva tartásával várjuk minden tavasszal a Tájházak Napján, júniusban a Múzeumok éjszakáján, valamint szeptemberben a Kulturális Örökség Napján a látogatókat. Vendégünk volt többek között egy 40 fős lengyel csoport, a Szentendrei Néprajzi Múzeum 49 fővel, a Kölesdi Felnőtt Honismereti Szakkör, a Horváth Péter Honismereti Szakkör 20 fővel, a Csepeli Csete Balázs Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola diákjai 40 fővel, és Kolozsvárról a Kőváry László Honismeret Kör 17 fővel. *(folytatás a 22. oldalon)*

(folytatás a 21. oldalról)

A Tájház bejelentkezés esetén tart nyitva, Szüle Katalin tárlatvezetésével, amit 2003-ban Győri Jánosnétól vett át, ki az alapítástól vezette azt.

Játszóházi tevékenység

A gyermekekkel való foglalkozás külön kiemelt területe a honismereti szakkör munkájának. 1978-ban az akkori Népművelési Intézet kezdeményezésére az országban elsőnek indítottuk be Győri Jánosné vezetésével a játszóházi tevékenységet. Az Intézet központi feladatnak tekintette a három generációra kiterjedő honismereti munkát.

Szakkörünk Csete Balázs Jászkiséri gyermekjátékok című munkáját választotta kiindulópontként. Tagjaink világosan látták, hogy a régi népszokások hamarosan feledésbe merülnek, így Balázs bácsi könyve alapján felelevenítették a régi jászkiséri szokásokat, gyermekjátékokat.

Ebbe a munkákba bevontuk a szülőket is, és az újra mindig vágyó gyermekeket. Előszeregettel és nagy lelkesedéssel foglalkoztak a régi gyermekjátékok készítésével, régi játékok tanításával.

Természetes anyagból készítenek népi játékokat, amit a játszóházi foglalkozásokon belül tanítanak a gyermekeknek, pedagógusoknak, nemcsak a Jászságban és Jász-Nagykun-Szolnok megyében, de az ország számos vidékén. Évente mintegy 25-30 alkalommal tartottak játszóházi foglalkozást. Szüle Katalin Japánban is bemutathatta ügyességét, és képviselte szakkörünket, településünket.

A játszóházi csoport vezetését 2003-ban Győri Jánosnétól Szüle Katalin vette át, aki aktívan végezte munkáját a szervezésen túl a csuhéjátékok készítésén is.

Szüle Katalin után Farkasné Papp Éva vette át a csoport vezetését, de 2019 novembere óta Benedek Józsefné és Szüle Katalin közös vezetésével működnek tovább.

Apáról-fiúra hagyományörző bemutató

A játszóházi foglalkozások mellett a Megyei Művelődési és Ifjúsági Szolgálat, a szolnoki Damjanich Múzeummal, a Megyei Honismereti Szövetséggel, valamint a Jászok Egyesületével 1990-ben rendeztük meg először az Apáról-fiúra Népi gyermekjátékok közösségi bemutatóját. E rendezvényt a Jászság mellett a megye területére is

igyekeztünk kiterjeszteni. A jelentkezőknek célul tűztük ki, hogy elsősorban saját településükön gyűjtött néphagyományt eleveníthetnek fel a színpadon. Előtérbe helyeztük a felnőttek és a gyermekek közös szereplését. Fő cél a hagyományok és játékok bemutatása, és nem a verseny. Reményeinket nagy siker kísérte, és a vártnál több csoport mutatkozott be. 1990-ben 8 csoport 150 fővel, 1992-ben már 12 csoport 500 fővel, 2001-ben 19 csoport 450 fővel szerepelt.

Jubileumi pörölt torta
Fotó: Bathó Edit

A nagy sikerre való tekintettel hagyományt teremtettünk e rendezvényenél. Ez is bizonyítja, hogy a régi hagyományok ápolására szükség van. Hála Istennek majdnem minden iskolában akad 2-3 nevelő, akik ennek a jelentőségét felismerték, és szívesen készítik fel a gyermekeket a népi hagyományok bemutatására. A szereplések befejezése után mindig így búcsúznak: „A viszontlátásra jövőre!” Ennek természetesen titka is van. A település Önkormányzata, vállalkozói erejükhez mérten támogatják a rendezvényt, és így vendégül tudjuk látni a szereplő csoportokat.

Sajnos az utóbbi 6-8 évre visszamenőleg egy megtorpanás, visszaesés mutatkozik a fellépő csoportok és azok létszámában. Minden iskola anyagi gondokkal küzd, sokan nem tudják előteremteni az utazási költségeket, itt elsősorban a távolabbi településekre gondolok. A vállalkozók száma, az általuk nyújtott támogatás összege is évről-évre csökken.

2019. december 7-én a XXX. alkalommal került megrendezésre 12 csoporttal, 282 fő fellépővel.

Kirándulások

A szakkör tagsága alakulásától, 1970-től kezdve minden évben szervez kirándulást, melyet, ha lehet évfordulókhöz, jeles eseményekhez igazítunk, mert a történelmi emlékhelyek, műemlékek, gyűjtemények megtekintése, megismerése a cél. 50 év alatt 48 kirándulásunk volt országhatáron belül és határon túl (Erdély, Szerbia). A kirándulások szervezése egyre nehezebb az idősödő tagjaink, a romló közbiztonság miatt, ezért több naposát már nem is tervezünk. A létszám kiegészítésében számíthatunk más civil szervezet tagjaira is.

Kapcsolataink

Kapcsolatainkat megpróbáljuk szélesíteni. Kapcsolatokat építettünk ki más civil közösségekkel, intézményekkel. Kölcsönösen, rendszeresen látogatjuk egymás rendezvényeit, ahol ki tudjuk cserélni tapasztalatainkat, tanulhatunk az ott látottakból, hallottakból.

A megyén belül szorosabb kapcsolatunk van a szolnoki Damjanich János Múzeummal, a jászberényi Jász Múzeummal, a jászapáti Vándorfy János Honismereti Szakkörrel, a jászágói Ágóiak Baráti Egyesületével, A Dósai Honismereti Szakkörrel a jászfákóhalmi Horváth Péter Honismereti Szakkörrel, Kis-Ér Kertbarátkörrel, a Jazyges Íjász Egyesülettel és a Pendzson Néptánc Egyesülettel.

Magyén kívül: Jászok Egyesületével, Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesülettel, Tolna megyei, Kölesdi Honismereti Szakkörrel, Pest megyei, Kocséri Népkörrel, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei, ózdi Lajos Árpád Honismereti Körrel

Ország határon túl a kolozsvári Kővári László Honismereti Körrel van jó kapcsolatunk.

Együttműködési szerződést kötöttünk a kolozsvári Kőváry László Honismereti Körrel, a kölesdi Felnőtt Honismereti Szakkörrel és Közéleti Egyesülettel, A jászkiséri Csete Balázs Általános Iskolával, jászkiséri Városi Óvodával, a Kis-Ér Kertbarát Körrel.

Rendszeresen részt veszünk települési és a velünk kapcsolatot tartó civilszervezetek és intézmények rendezvényein. Jász Világtalálkozó, Honismereti Akadémia, ismeretterjesztő

előadások, hangversenyek, Pendzsom Néptánc Fesztivál, évfordulók, születésnapok, emléknapiak, Levéltári napok, Falu- és Városnapok, hagyományőrző Lovasnapok, főzőversenyek, emlékművek, emléktábla avatások, arató napok, szántóverseny, Tájházak Napja, Múzeumok éjszakája, Nemzeti Kulturális Örökség Napja és sajnos egyre többször temetéseken is.

Színházi látogatások

Győri Jánosné kezdeményezésre már az 1990-es évek elejétől minden évben 45 fős bérletünk van a szolnoki Szigligeti Színházba, jelenleg Torma Márta szervezi a csoportot, 95 főre duzzadt a csoport a jászapátiakkal együtt.

Az évad utolsó előadása előtt mindig ellátogatunk a szolnoki Damjanich János Múzeumba, és megtekintjük a kiállításait.

Elismerések

Szakkörünk honismereti munkájának eredményességét több miniszteri és megyei elismerés és kitüntetés is bizonyítja:

- 1980. A Szocialista Kultúráért Miniszteri kitüntetés
- 1981. Társadalmi munkáért arany plakett a helyi Tanácstól
- 1985. Szocialista Kultúráért Miniszteri kitüntetés
- 1987. Gyermekekért kitüntetés a Magyar Úttörők Országos Tanácsától
- 1990. Miniszteri Dicséret Oklevél a 20 éves jubileumra
- 2001. Múzeumpártoló Önkormányzat-2001. III. helyezése
- 2003 Győri János 75. születésnapjára megkapta a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét
- 2007. Győri János és Győri Jánosné a Jász-Nagykun-Szolnok megye Művészeti Közalapítványa Művészeti Díját kapták

Tagjaik közül díszpolgár:

Győri János, Győri Jánosné,
Gál András, Papp János,
Szüle Katalin

Jászságért Díjas:

Győri János, Győri Jánosné,
Szüle Katalin

Jászkisér Nagyközségért

(Városért) díjas:

a Csete Balázs Honismereti Szakkör,
Farkas László és
Szakálné Torma Eszter

Benedek József szakkörvezető

Karant én, karant te, karant ő...

Quarantagiorni - mondták hajdan a velenceiek, amikor ki akart kötni egy hajó a tengerről jövet. Magyarul negyven nap - ennyi ideig ugyanis nem engedték kiszállni a személyzetet, ha gyanús volt, hogy fertőzöttek lehetnek. Ma tehát, ha karanténbe raknak valakit, akkor azt „negyvenbe” teszik, mert akkori tudásuk szerint ennyi idő alatt kiderült, hogy jelent-e egészségügyi veszélyt a kikötés.

Hogy manapság gyakran emlegetjük ezt a szót, az ismert a jelenleg világjárványt okozó wuhani vírus miatt, viszont sokan meg is jegyzik, hogy de a karantén, - az aztán teljesen ismeretlen dolog.

- Nono! - mondanám én - azért nem kell olyan feledékenynek lenni! Az igaz, hogy ritkábbak a járványok, mint hajdan, amikor jött a pestis, és nem tudták, hogy csak a possadt vizet kellett volna elkerülni korábban. Az is tény viszont, hogy a 100 éve tomboló spanyol nátha - amit ráfogtak szegény spanyolokra - több embert küldött a másvilágra, mint az első világháború. A huszadik században aztán nem hallottunk még a járványos gyermekbénulásról? Igen, ami miatt vannak, akik még ma is vastüdőben élnek világukat. 1957-ben még nálunk is volt ilyen járvány. Azóta nincs - hála Salknak és Szabinnak! De azóta is! Mond az valamit, hogy hongkongi nátha? Na, ugye! Az ne tévesszen meg senkit, hogy néhány hónap alatt nem több százan halnak meg egy faluban, mint 150 évvel ezelőtt pestisben, hiszen az 1300-as években még Európa lakosságának harmada halt meg ugyanebben a betegségben, amikor Kínából a hajók behurcolták a patkányokat. Tehát ezek a veszélyek megvannak, csak kissé feledékenyek vagyunk! Emlekszik még arra a viccre valaki 10 évvel ezelőttről, hogy melyik a legveszélyesebb állat? A csirke! - volt a válasz, mert ha eltüsszenti magát, mindenki befosik. Bizony, akkoriban a baromfi influenzával riogattak. Megúsztuk, ma kuncogunk rajta. Lehet, hogy néhány év múlva a mostani járvánnyal is azt tesszük, de azt most még nem tudhatjuk, mert a vírusok mindenre képesek és össze-vissza mutálódnak. Úgyhogy egyelőre nem nagyon van kedvünk sem, meg okunk sem kuncogni!

- Na, és hol a karantén? - kérdezhe-

tek. Tényleg biztos benne mindenki, hogy nem találkozott még vele? Én igen, mivel tágabb családom is érintve volt. Hallott már valaki a száj- és körmfájás járványról? Igaz, hogy nem emberi betegség, mégha az állatoktól megkapjuk is gyorsan átvészeli, emberről emberre meg nem megy át, de az állatokat nagyon megsanyargatja - már ha a marha páros ujjú patás. A lovakat ugyanis nem szereti. A marhának, disznónak, juhnak, kecskének, bivalynak, meg néhány vadnak is a száját és lábait támadja meg. Kigyógyulhatnak belőle, de a gyakorlat inkább az volt, hogy ha felbukkant valahol, az állatokat kiirtották, az ott lakó gazdákat pedig két hétig karanténban tartották, vagyis nem engedték ki a tanyából. Történt mindez a jákóhalmi határban 1965-ben nagyanyám testvériéknél. Mikor kiderült, hogy fertőzött állatuk van, ástak egy nagy gödröt a tanya sarkában és belelőtték az egész állatállományt. A tsz-nek már voltak akkor ilyen gépei. Anyagilag nem jártak rosszul, mert megtérítették a kárt, de el lehet képzelni, hogy egy gazda mit érez, amikor a gondozott állatait „kinyírják”. Akkor az volt a megoldás. Az öreg párocscsa pedig két hétig őrzés alatt volt, azoktól kapták a szükséges élelmiszert, meg egyéb bevásárlásokat intézték nekik. Történt mindez Jászfákóhalma Szöghátáron is. Mert nem ez volt az egyetlen. Ők meg, amikor kiszabadultak, azonnal hazajöttek lakni a faluba - akkorra már házat vettek, hiszen már egyébként sem lett volna értelme a tanyán maradni. A tévesztés következtében sorra szűntek meg a tanyák.

Fodor István Ferenc
helytörténeti kutató

Kérjük az 1 %-ot

Kérjük adóbevallása elkészítésekor adójának 1 %-át ajánlja a Jász Múzeumért Alapítvány javára.

A befolyt összeget Redemptio c. honismereti lapunk megjelentetésére fordítjuk.

Adószámunk: 18824168-1-16